

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКА ІНЖЕНЕРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ**

МІРШУК Олексій Євгенович

УДК 378.22 – 057.36 (043.3)

**ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАГІСТРІВ ВІЙСЬКОВО-СОЦІАЛЬНОГО
УПРАВЛІННЯ ДО ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Харків – 2016

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Українській інженерно-педагогічній академії, Міністерство освіти і науки України, м. Харків.

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор
Лунячек Вадим Едуардович,
Українська інженерно-педагогічна академія,
завідувач кафедри креативної педагогіки і
інтелектуальної власності, м. Харків.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Діденко Олександр Васильович,
Національна академія Державної прикордонної служби
України імені Богдана Хмельницького, завідувач
кафедри педагогіки та соціально-економічних
дисциплін, м. Хмельницький;

кандидат педагогічних наук
Демент Максим Олександрович,
Національний університет цивільного захисту України,
викладач кафедри організації та технічного забезпечення
аварійно-рятувальних робіт, м. Харків.

Захист відбудеться 27 грудня 2016 року о 13⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.108.01 в Українській інженерно-педагогічній академії за адресою: вул. Університетська, 16, зала засідань, м. Харків, 61003.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Української інженерно-педагогічної академії за адресою: вул. Університетська, 16, м. Харків, 61003.

Автореферат розісланий 25 листопада 2016 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

В. С. Ковальська

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Посилення ролі освіти в сталому розвитку України, проведення антитерористичної операції стимулювало вдосконалення вимог до випускників магістратури вищих військових навчальних закладів (ВВНЗ) за спеціальністю військово-соціальне управління (ВСУ). Отримання ними інтегральної професійної компетентності передбачає, у тому числі, підготовку офіцерів до педагогічної діяльності, результатом якої є формування в них спеціальної педагогічної компетентності (СПК). Про необхідність формування такої компетентності свідчать труднощі, з якими стикаються випускники ВВНЗ як під час роботи з підлеглими у військових частинах, так і в разі обрання ними викладацької кар'єри. У зв'язку з цим, великого значення набуває пошук шляхів розв'язання зазначеної проблеми на нормативно-правовому, теоретичному і технологічному рівнях.

Концептуальні положення професійної підготовки військових кадрів за магістерськими програмами базуються на положеннях: Закону України «Про вищу освіту» (2014 р.); Указу Президента України «Про заходи щодо забезпечення пріоритетного розвитку освіти в Україні» (2010 р.); Національної рамки кваліфікацій України (2011 р.); Концепції розвитку освіти на 2015–2025 рр.; Стратегії реформування вищої освіти в Україні до 2020 р.; нормативних документів Міністерства освіти і науки України і Міністерства внутрішніх справ України, статутів Збройних сил України, директивах командувача Національної гвардії України.

Проблеми професійної підготовки у вищій школі на другому рівні навчання досліджували: І. Гусєва, Л. Кліх, Л. Лебедик, В. Лисенко, Д. Мельничук, В. Нога, Р. Торчевський, З. Якимова та ін. У тому числі в контексті готовності фахівців до педагогічної діяльності: К. Дурай-Новакова, Л. Кадченко, І. Костікова та ін. Питання технологізації навчального процесу у вищій школі висвітлювали: Г. Єльнікова, М. Кларін, А. Нісімчук, В. Пікан, В. Шаріпов та ін. Загальні питання професійної підготовки у вищій військовій школі розглядали О. Євсюков, А. Желого, О. Іващенко, Т. Ісаєнко, В. Пасічник, О. Каверін, О. Марченко, О. Мацюк, В. Молдавчук, О. Птиця, С. Совва, у тому числі за магістерськими програмами О. Бойко, О. Діденко, І. Чистовська, В. Шемчук та ін.

Проте згадані праці порушують тільки окремі питання професійної підготовки слухачів магістратури, зокрема в умовах ВВНЗ. Нагальною потребою часу стає необхідність доопрацювання теоретичної та технологічної бази професійної підготовки магістрів ВСУ до педагогічної діяльності, про що свідчить аналіз результатів їхньої роботи у військових колективах. Таким чином, проведений науковий пошук засвідчує, що виникає нагальна наукова проблема щодо теоретичного обґрунтування, розробки та експериментальної перевірки технології професійної підготовки магістрів військово-соціального управління до педагогічної діяльності.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю усунення **суперечностей** між:

– підвищенням вимог до педагогічної діяльності випускників ВВНЗ у частинах і підрозділах Збройних сил України і інших військових формувань і

недостатнім рівнем формування педагогічної компетентності в слухачів під час навчання в магістратурі військово-соціального управління ВВНЗ;

– потребою в підвищенні якості педагогічної підготовки фахівців військово-соціального управління в умовах магістратури і відсутністю технології професійної підготовки магістрів ВСУ до педагогічної діяльності.

Актуальність, практична значущість проблеми дослідження, виявлені суперечності зумовили вибір теми дисертаційної роботи – **«Професійна підготовка магістрів військово-соціального управління до педагогічної діяльності»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано згідно з темою науково-дослідної роботи кафедри педагогіки і методики професійного навчання Української інженерно-педагогічної академії «Теоретико-методичні засади застосування інноваційних технологій у професійній підготовці майбутніх педагогічних працівників» (№ ВШ 15-02). Тему дисертації затверджено науково-технічною радою УІПА (протокол № 3 від 11.11.2014 р.) та узгоджено в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук НАПН України (протокол № 3 від 28.04.2015 р.).

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати, розробити та експериментально перевірити ефективність технології професійної підготовки магістрів військово-соціального управління до педагогічної діяльності.

Відповідно до мети було сформульовано **завдання дослідження**:

1. З'ясувати стан проблеми професійної підготовки до педагогічної діяльності магістрів військово-соціального управління в педагогічній теорії та практиці. Здійснити теоретичне узагальнення основних підходів до її розв'язання на нормативно-правовому, теоретичному та емпіричному рівнях.

2. Теоретично обґрунтувати та розробити технологію професійної підготовки магістрів військово-соціального управління до педагогічної діяльності.

3. Розробити факторно-критеріальну модель для оцінювання рівня сформованості спеціальної педагогічної компетентності в магістрів військово-соціального управління на засадах кваліметричного підходу.

4. Експериментально перевірити ефективність розробленої технології професійної підготовки магістрів військово-соціального управління до педагогічної діяльності.

Об'єкт дослідження – процес професійної підготовки магістрів у вищому військовому навчальному закладі.

Предмет дослідження – технологія професійної підготовки магістрів військово-соціального управління до педагогічної діяльності.

Основою дослідження є **гіпотеза** про те, що рівень сформованості спеціальної педагогічної компетентності магістрів військово-соціального управління підвищиться за умови впровадження в професійну підготовку цих фахівців педагогічної технології, розробленої на основі моделювання їхньої майбутньої професійної діяльності.

Методологічну і теоретичну основу дослідження становлять наукові роботи з проблеми професійної підготовки фахівців у вищій школі (В. Андрущенко, І. Булах, В. Гриньова, В. Євдокимов, С. Золотухіна, О.Коваленко, М.Лазарев,

В. Лозова, С. Сисоєва, М. Скотт), у тому числі за магістерськими програмами (В. Базилевич, Х. Бауман, В. Берека, М. Гриньова, О. Гришко, О. Гура, В. Моторіна, В. Павлова, В. Сенашенко); положення компетентнісного підходу (Н. Бібик, В. Вербицький, М. Гітман, І. Зимня, О. Локшина, О. Овчарук, О. Пометун, Дж. Равен, А. Хуторський), зокрема його застосування в професійній підготовці (О. Бородіна, І. Гавриш, Л. Грицюк, О. Гура, М. Дубова, В. Кулешова, Л. Куліненко, І. Марченко, Л. Рибалко) та в умовах магістратури (С. Зміїв, О. Єліна, В. Лунячек, С. Родіонова); наукові праці з питань процесуально-діяльнісного підходу (О. Леонтєв, В. Сластьонін, С. Рубінштейн); роботи з загальної (Г. Азгальдов, С. Архангельський, В. Міхеєв, О. Субето) і педагогічної кваліметрії (О. Ануфрієва, Г. Єльнікова, О. Касьянова, З. Рябова), у тому числі використання кваліметрії для поліпшення навчального процесу у ВВНЗ (В. Водолазський, Г. Дорош); теорії педагогічного оцінювання (В. Аванесов, І. Булах, О. Майоров); формування готовності до педагогічної діяльності (Н. Брюханова, І. Гавриш, С. Максименко); роботи з розробки та застосування освітніх технологій для поліпшення навчального процесу (В. Беспалько, В. Гуменюк, О. Пехота, Г. Селевко); підготовки офіцерських кадрів у вищій школі (В. Андросюк, С. Артюх, А. Галімов, О. Гапєєв, І. Грязнов, М. Демент, О. Діденко, Г. Дорош, Д. Єндовицький, С. Іщенко, О. Кериченко, Н. Логінова, Л. Лур'є, М. Нецадим, Л. Олійник, В. Ортинський, С. Полторац, І. Радванський, В. Ройлян, В. Соколовський, В. Телелим, Г. Яворська, В. Ягупов).

Для вирішення поставлених завдань використано такі **методи дослідження**:

– *теоретичні*: методи історико-генетичного та системного аналізу філософської, психолого-педагогічної, науково-методичної та спеціальної літератури для теоретичного узагальнення основних підходів до розв'язання проблеми професійної підготовки магістрів ВСУ до педагогічної діяльності; метод факторно-критеріального моделювання для створення кваліметричної моделі оцінювання рівня сформованості спеціальної педагогічної компетентності в процесі професійної підготовки в умовах магістратури ВСУ; системно-узагальнювальний метод для узагальнення результатів дослідно-експериментальної роботи;

– *емпіричні*: педагогічний експеримент для перевірки гіпотези дослідження, діагностичні методи (опитування слухачів і викладачів, тестування, бесіди), обсерваційні методи (спостереження, самооцінювання) для з'ясування рівня сформованості СПК магістрів ВСУ;

– *математичні та статистичні*: методи логістики і математичної статистики, зокрема метод нормалізації на основі використання функції бажаності Е. Харрінгтона, для кількісного і якісного аналізу одержаних емпіричних даних.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що в ньому *вперше теоретично обґрунтовано, розроблено та експериментально перевірено*:

– технологію професійної підготовки магістрів військово-соціального управління до педагогічної діяльності, яку побудовано на основі моделювання їхньої майбутньої професійної діяльності з особовим складом Збройних сил України і інших військових формувань та викладацької діяльності у ВВНЗ, що підвищило якість професійної підготовки цих фахівців;

– факторно-критеріальну модель для оцінювання рівня сформованості спеціальної педагогічної компетентності в процесі професійної підготовки в умовах магістратури ВСУ на засадах кваліметричного підходу, з урахуванням вимог Статутів Збройних сил України.

Уточнено зміст поняття «спеціальна педагогічна компетентність магістра військово-соціального управління», що включає в себе сукупність знань, умінь та особистих якостей, які дозволяють ефективно забезпечувати навчальний процес у ВВНЗ та навчальний процес у військових колективах для виконання поставленої бойової задачі і таким чином безпосередньо впливати на поліпшення обороноздатності України.

Подальшого розвитку набули зміст навчально-методичних комплексів дисциплін педагогічного спрямування, що вивчаються в магістратурі ВСУ, форми і методи навчальної діяльності, що впливають на формування спеціальної педагогічної компетентності і реалізуються в межах розробленої технології.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає в розробленні й упровадженні технології професійної підготовки магістрів військово-соціального управління до педагогічної діяльності, зокрема таких навчальних дисциплін, як «Основи педагогіки вищої школи для ВВНЗ», «Методика викладання у ВВНЗ», «Управління якістю освіти у ВВНЗ».

Матеріали дослідження впроваджено в навчальний процес Національної академії Національної гвардії України (акт впровадження № 60 від 26.02.2016 р.), Харківського національного університету внутрішніх справ (акт впровадження № 98 від 11.02.2016 р.), Національної академії державної прикордонної служби імені Богдана Хмельницького (м. Хмельницький) (довідка № 26/1/563 від 18.02.2016 р.).

Теоретичні положення та практичні напрацювання, викладені в дисертації, можуть бути використані як викладачами ВВНЗ, так і інших ВНЗ, що здійснюють підготовку фахівців непедагогічних спеціальностей в умовах магістратури.

Особистий внесок здобувача. У працях, написаних у співавторстві, здобувачеві належать (відповідно до списку наукових праць): [9] - розроблення основних положень типової програми професійного самовдосконалення заступника командира військової частини по роботі з особовим складом; [11] - матеріали щодо впливу глобалізації на розвиток професійної освіти.

Апробація результатів дослідження здійснювалася у виступах на засіданнях кафедр креативної педагогіки та інтелектуальної власності, педагогіки та методики професійного навчання Української інженерно-педагогічної академії, кафедри військового навчання та виховання Національної академії Національної гвардії України.

Основні результати дослідження доповідалися на таких *міжнародних* науково-комунікативних заходах: XV Міжнародній науково-практичній конференції «Освіта і доля нації» (м.Харків, 2014 р.); XV Міжнародному науковому конгресі «Публічне управління: стратегія реформ 2020» (м.Харків, 2015 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Психологія та педагогіка: сучасні методики та інновації, досвід практичного застосування» (м.Львів, 2015 р.);

Міжнародній науково-практичній конференції «Actual problems of science and education» (Budapest, 2016).

Результати дослідження обговорювалися також на Всеукраїнських і відомчих науково-практичних конференціях, а саме: Всеукраїнській науково-практичній конференції «Моделювання інноваційних систем навчання й виховання обдарованих дітей: теорія і практика» (м.Харків, 2015 р.); Міжвідомчій науково-практичній конференції «Підготовка військових фахівців у вищих військових навчальних закладах та військових навчальних підрозділах вищих навчальних закладів України: стан, проблемні питання та перспективи вдосконалення» (м.Київ, 2015 р.); XLIX науково-практичній конференції науково-педагогічних працівників, науковців, аспірантів та співробітників Української інженерно-педагогічної академії (м.Харків, 2015 р.); VI і VII науково-практичних конференціях Національної академії Національної гвардії України «Наукове забезпечення службово-бойової діяльності Національної гвардії України» (м.Харків, 2015–2016 рр.).

Публікації. Основні результати дослідження відображено в 14 публікаціях (12 з яких є одноосібними), із них 5 статей – у провідних фахових виданнях України, 1 стаття – у зарубіжному періодичному виданні, 8 тез – у матеріалах наукових конференцій.

Структура й обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (362 найменування, із них 14 – іноземною мовою). Робота містить 26 таблиць, 7 рисунків, 15 додатків (на 82 сторінках). Загальний обсяг дисертації становить 322 сторінки, із них основного тексту – 198 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено об'єкт, предмет, гіпотезу, мету і завдання, методи дослідження, наукову новизну й практичне значення одержаних результатів, наведено відомості про апробацію та впровадження результатів дослідження, висвітлено публікації автора, структуру й обсяг дисертаційної роботи.

У першому розділі «**Теоретичні засади професійної підготовки магістрів військово-соціального управління до педагогічної діяльності**» на основі аналізу наукової літератури розглянуто професійну підготовку магістрів ВСУ до педагогічної діяльності як педагогічну проблему, що потребує вирішення на засадах компетентнісного підходу. Теоретично обґрунтовано необхідність створення відповідної технології як інструменту досягнення поставлених у дослідженні цілей, обумовлених необхідністю підготовки для Збройних сил України офіцерів нового покоління – не тільки патріотично налаштованих і професійно компетентних у військовій справі, а й компетентних у галузі педагогіки, що дозволить їм ефективно забезпечувати навчальний процес у ВВНЗ та навчальний процес у військових колективах для виконання поставленої бойової задачі і таким чином безпосередньо впливати на поліпшення обороноздатності України.

У розділі наголошується, що проблема професійної підготовки до педагогічної діяльності фахівців непедагогічних спеціальностей (у тому числі і

магістрів ВСУ) ще не достатньо досліджена у вітчизняній науці (Л. Рибалко, А. Семенова, Л. Кліх, М. Корман, Л. Лебедик, Ю. Молчанова та ін.). Вона досить широко трактується та співвідноситься з іншими науковими категоріями (професійний розвиток, педагогічний професіоналізм, педагогічна компетентність, педагогічні уміння, педагогічна майстерність тощо). У роботі акцентовано увагу на тому, що питання формування педагогічної компетентності в сучасній науковій літературі розглядається переважно в контексті професійної підготовки вчителя (Ш. Амонашвілі, В. Кремень, В. Лозова та ін.).

Якісна підготовка магістра ВСУ можлива лише за умови побудови відповідної компетентнісної моделі, а його інтегрована компетентність розглядається як сума загальних і спеціальних компетентностей. У групі спеціальних компетентностей виділено окремо педагогічну компетентність, що включає в себе сукупність знань, умінь та особистих якостей, які дозволяють ефективно забезпечувати навчальний процес у ВВНЗ та навчальний процес у військових колективах для виконання поставленої бойової задачі. Її формування є обов'язковим елементом підготовки в магістратурі, що підтверджено результатами аналізу навчальних планів і програм ВНЗ України, та відбувається в результаті реалізації варіативної частини навчального плану. Теоретично доведено також, що процес модернізації вітчизняної вищої військової освіти на засадах компетентнісної парадигми є складним і має низку протиріч, що потребує вирішення.

У розділі проаналізовано наукові джерела, що стосуються проблеми дослідження. Це і загальні питання підготовки фахівців у вищій школі, які відобразили у своїх працях С. Архангельський, В. Байденко, Т. Борова, Л. Васильєв, О. Глузман, Н. Григор'єва, Т. Дронова, Л. Короткова, В. Кремень, В. Луговий, Г. Лук'яненко, М. Медвіль, В. Нікіфоров, В. Приходько, Є. Романова, В. Рябченко, А. Факторович, В. Федін та ін. Зокрема в умовах магістратури – І. Гусєва, Л. Кліх, Л. Константинова, В. Кремень, Л. Лебедик, В. Лисенко, В. Лунячек, Д. Мельничук, Г. Мусіна-Мазнова, Р. Торчевський, З. Якімова. Це дозволило визначити основні підходи до формування окремих компетентностей в умовах магістратури.

Разом із тим, зважаючи на специфіку предмета дослідження, значна увага приділена проблемі підготовки офіцерських кадрів у вищій школі, яку досліджували С. Артюх, О. Бойко, О. Воскресенко, А. Галімов, О. Гапєєв, І. Грязнов, В. Довбня, Ю. Красильник, Л. Лаптев, Н. Логінова, Л. Лур'є, О. Мацюк, В. Молдавчук, М. Нецадим, Л. Олійник, В. Ортинський, С. Полторац, О. Птиця, І. Радванський, В. Ройлян, С. Совва, В. Соколовський, Г. Сорокіна, В. Телелим, Р. Тимошенко, О. Тиртишний, І. Чистовська, О. Шабалін, В. Шемчук, В. Ягупов та ін. Аналіз робіт цих авторів сприяв розумінню специфіки магістерської підготовки в умовах ВВНЗ.

У розділі підкреслено, що компетентнісна методологія є основою всіх нормативно-правових документів останнього часу, які регламентують діяльність у сфері вищої військової освіти, включаючи Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. № 1556–VII, Національну рамку кваліфікацій України та ін. У розділі проаналізовані погляди провідних науковців щодо визначення понять «компетентність» і «компетенція», особливості «американського», «британського» та «європейського» підходів до тлумачення понять competence/competency.

Доведено, що понятійно-термінологічний апарат за зазначеною проблематикою знаходиться в стадії становлення й потребує свого унормування й збалансованості між науковими джерелами й нормативно-правовими документами.

Теоретичний аналіз основних положень компетентнісного підходу, наведених в дисертаційній роботі, базувався на дослідженнях Н. Бібик, В. Вербицького, М. Гітмана, Д. Єрмакова, Г. Зайчука, І. Зимньої, О. Овчарук, О. Пошетун, Дж. Равена, А. Хуторського та ін. Зокрема пріоритет надавався застосуванню компетентнісного підходу в процесі професійної підготовки, який досліджували О. Бойко, Л. Грицюк, М. Дубова, Д. Єрмаков, Ю. Коновалова, М. Корман, О. Коробцов, Н. Логінова, Є. Пизіна, Л. Рибалко, О. Романова, Г. Сорокіна, В. Шаповалов та ін. Формування певної компетентності в умовах магістратури ВНЗ детально розглядали С. Зміїв, О. Єліна, В. Лунячек, С. Родіонова, І. Чистовська та ін. Особлива увага приділялася дослідженням, присвяченим створенню методик вимірювання сформованості педагогічної компетентності (С. Совва, Н. Логінова, Ю. Красильник).

У розділі проаналізовано педагогічні аспекти майбутньої професійної діяльності магістра ВСУ як викладача ВВНЗ або заступника командира частини по роботі з особовим складом. Наведені матеріали свідчать, що поза увагою дослідників залишилася проблема розробки теоретичних та методичних засад педагогічної підготовки магістрів ВСУ у ВВНЗ. З'ясована також обмеженість банку педагогічних технологій щодо формування педагогічної компетентності у випускників ВВНЗ. Це обумовило необхідність вирішення проблеми професійної підготовки магістрів ВСУ до педагогічної діяльності на технологічному рівні.

У дисертаційній роботі проаналізовані такі терміни, як «технологія освіти», «освітня технологія», «педагогічна технологія», «технологія навчання»; розглянуті методологічні вимоги до педагогічної технології. Теоретичні аспекти цієї проблеми досліджували В. Беспалько, В. Бондар, М. Кларін, В. Лозова, О. Пехота, Г. Селевко. Розробка та експериментальна перевірка педагогічної технології професійної підготовки магістрів ВСУ до педагогічної діяльності передбачає, перш за все, моделювання педагогічних аспектів майбутньої професійної діяльності магістрів ВСУ (рис.) як суб'єктів навчального процесу в ВВНЗ, Збройних силах України й інших військових формуваннях. Результатом професійної підготовки магістрів ВСУ до педагогічної діяльності є сформована спеціальна педагогічна компетентність як складова частина інтегральної компетентності магістра ВСУ.

У другому розділі **«Технологія професійної підготовки магістрів військово-соціального управління до педагогічної діяльності»** розроблено та розкрито суть відповідної технології, яка реалізується за такими етапами: підготовчо-діагностичним, мотиваційно-цільовим, когнітивно-орієнтувальним, діяльнісно-операційним, оцінно-корекційним (див. рис.).

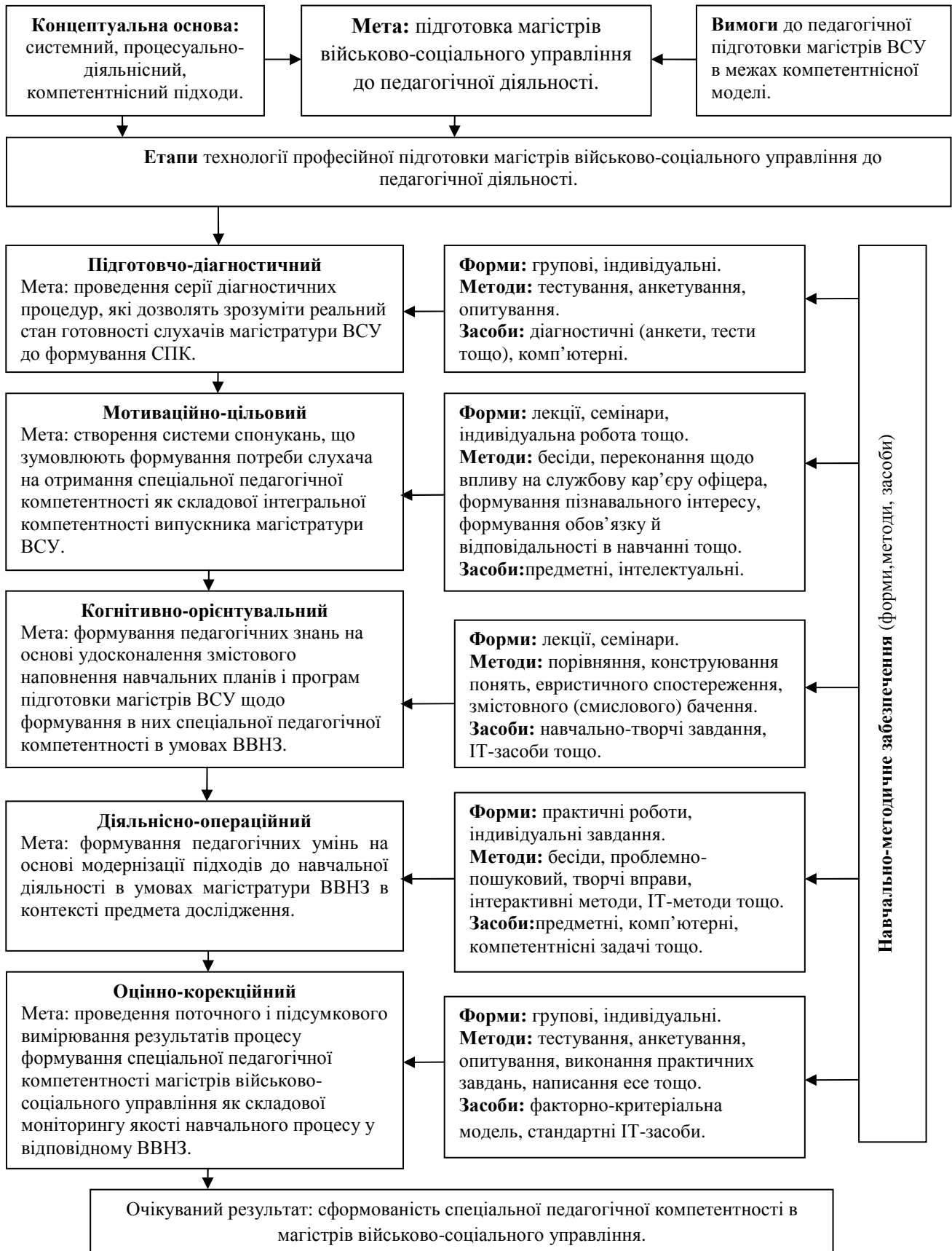

Рис. Модель технології професійної підготовки магістрів військово-соціального управління до педагогічної діяльності

Підготовчо-діагностичний етап технології передбачав проведення серії діагностичних процедур, які дозволяють визначити реальний стан готовності слухачів магістратури ВСУ до формування СПК. Акцент зроблено на зростанні ролі педагогічної діагностики в процесі професійної підготовки офіцерів Збройних сил України й інших військових формувань як важливої складової системи військової освіти. Основні положення цього етапу розроблялись з урахуванням поглядів В. Аванесова, О. Єфремова, І. Булах, О. Майорова, М. Мруги та інших фахівців у галузі педагогічної діагностики.

У процесі розробки підготовчо-діагностичного етапу технології було здійснено аналіз основних чинників, які впливають на якість підготовки магістра ВСУ на основі положень, наведених у роботах Е. Короткова, за певними блоками. Перший блок передбачав проведення аналізу нормативно-правового й ресурсного забезпечення процесу формування СПК у магістрів ВСУ. Під час реалізації другого блоку визначено стан процесуальної складової. Особлива увага приділялась з'ясуванню співвідношення процедурних складових навчального процесу з процесом формування окремих компетентностей. У третьому блоці розглядалися результати базової освіти вступника в магістратуру, відбувалася діагностика наявних знань, умінь, навичок, особистого досвіду, які будуть основою для формування СПК, що передбачало розробку відповідного інструментарію для вимірювання. У розділі наведено також результати опитування, проведеного в межах підготовчо-діагностичного етапу технології, що дозволило внести необхідні корективи в її змістовне наповнення й процес розроблення. 98,6% опитаних слухачів магістратури мали стаж військової служби понад 10 років. Більшість респондентів (85,3%) вважали за необхідне викладати у ВВНЗ педагогічні дисципліни, роблячи акцент на дисциплінах (квалітологія, основи тестології тощо), яких немає в діючих навчальних планах ВВНЗ. 82,4% опитаних не виключають можливості продовження своєї службової кар'єри як викладача ВВНЗ.

У процесі реалізації *мотиваційно-цільового етапу* пріоритет надавався створенню системи спонукань, що зумовлюють формування потреби слухача на отримання СПК на основі побудови дерева цілей у межах відповідної компетентнісної моделі. Зазначене базувалося на усвідомленні слухачами спроможності ефективно здійснювати організаційно-навчальну й виховну діяльність з особовим складом військових підрозділів і контингентом ВВНЗ, що безпосередньо впливає на результативність їх роботи й темпи кар'єрного зростання. Матеріали, пов'язані із формуванням дерева цілей магістра ВСУ, стали основою для побудови факторно-критеріальної моделі «Оцінки рівня сформованості спеціальної педагогічної компетентності в процесі професійної підготовки в умовах магістратури ВСУ».

Посилення мотивації до навчання відбувалося також шляхом застосування ефективних форм і методів, оновлення змісту навчання. Акцент робився на внутрішній мотивації, яка є більш потужною, ніж зовнішня. Впровадження в навчальний процес методів, націлених на стимулювання пізнавальної активності, спонукало слухачів як до індивідуального, так і до колективного креативного

пошуку вирішення певної педагогічної задачі. У роботі доведено, що вища військова школа – це напрям, який потребує специфічних педагогічних рішень.

Когнітивно-орієнтувальний етап технології передбачав формування педагогічних знань у магістрів ВСУ на основі удосконалення змістового наповнення навчальних планів і програм їхньої підготовки (у межах дисциплін варіативної складової) щодо формування в них СПК в умовах ВВНЗ. Відбувалася також розробка факультативних курсів, спрямованих на формування СПК. Проведений на підготовчо-діагностичному етапі аналіз дозволив зробити висновок щодо змістовних прогалів у формуванні СПК і, відповідно, у змістовному наповненні навчальних дисциплін, які впливають на її набуття.

Було запропоновано ввести до варіативної складової навчального плану магістратури ВСУ навчальні дисципліни, які дозволять підготувати випускників до педагогічної діяльності. Вони передбачали 7 кредитів (210 годин), що становить усього близько 8 % навчального часу. Зокрема дисципліна «Основи педагогіки вищої школи для ВВНЗ» була покликана надати базові знання для формування СПК. Навчальна дисципліна «Методика викладання у ВВНЗ» є найбільш практико-орієнтованою дисципліною й передбачала значну кількість практичних занять. У процесі її викладання слухачі повинні в повному обсязі вивчити нормативні вимоги до проведення занять, познайомитися з документацією викладача вищої військової школи й порядком її ведення, навчитися формувати навчально-методичні комплекси з дисципліни тощо. Крім того, зважаючи на специфіку подальшої професійної діяльності магістрів ВСУ, необхідно формувати в них певні навички щодо роботи з особовим складом військових формувань поза межами ВВНЗ. Введення дисципліни «Управління якістю освіти у ВВНЗ» дозволило познайомити слухачів із сучасними підходами до моніторингу якості вищої освіти, основами теорії педагогічного оцінювання. Позитивним у процесі формування СПК у магістрів ВСУ є погляд на організацію навчально-виховного процесу з управлінських позицій. Наскрізний підхід щодо формування СПК на цьому етапі реалізується за рахунок модулів у кожній із навчальних дисциплін варіативної частини навчального плану магістратури, що дозволяє уникнути повторення певних змістовних елементів у споріднених навчальних дисциплінах.

Зважаючи на те, що діючий навчальний план магістратури не дозволяв увести дисципліни «Методика викладання у ВВНЗ» й «Управління якістю освіти у ВВНЗ» безпосередньо до варіативної частини навчального плану, їх викладання проводилося в позанавчальний час на факультативній основі.

Діяльнісно-операційний етап технології передбачав формування педагогічних умінь у магістрів ВСУ на основі модернізації підходів до їхньої навчальної діяльності. Зазначене відбувалося шляхом створення ефективного алгоритму діяльності, підбору доцільних форм і методів формування СПК з урахуванням індивідуальної траєкторії в підготовці кожного магістра.

У процесі реалізації етапу застосовувалися інтерактивні форми навчання. За основу були взяті роботи Л.Штефан, Л.Лисенко, О.Пометун та ін. Позааудиторна

робота передбачала систему ціленаправлених впливів на об'єкт формування СПК. Значна увага приділялася вирішенню компетентнісних задач. Індивідуалізація навчання в магістратурі ВСУ в значній мірі була пов'язана з використанням ІТ-технологій. Це стосується як роботи в дистанційному середовищі Moodle, де запроваджено принцип викладач – слухач, так і інших складових роботи з електронною інформацією.

При реалізації *оцінно-корекційного етапу технології* ми виходили з того, що подальшої актуальності набуває розробка методик вимірювання професійної компетентності випускників магістратури ВСУ у ВВНЗ. Цей етап передбачав проведення поточного й підсумкового вимірювання результатів формування в них СПК як складової моніторингу якості навчального процесу.

У процесі реалізації етапу були визначені принципи й процедури вимірювання якості педагогічної підготовки магістрів ВСУ; створено алгоритм оцінювання сформованості їхньої СПК; розроблено та науково обґрунтовано відповідний інструментарій, запропоновано підходи до інтерпретації результатів вимірювання тощо. На цьому етапі активно використовувалися методи педагогічної кваліметрії (Г. Азгальдов, С. Архангельський, І. Ітельсон, В. Міхеєв, О. Субето та ін.), у тому числі відображені в роботах вітчизняних вчених (О. Ануфрієва, Г. Єльнікова, О. Касьянова). Особлива увага приділялася роботам, що стосуються використання методів кваліметрії у ВВНЗ (В. Водолазкий, Г. Дорош та ін.).

Ми виходили з того, що оцінка компетентностей – нове для вузівської системи завдання, яке не можна вирішити тільки за допомогою традиційних методів контролю й інструментів оцінки. На цьому етапі нами було використано спеціально побудовану факторно-критеріальну модель «Оцінки рівня сформованості спеціальної педагогічної компетентності в процесі професійної підготовки в умовах магістратури ВСУ», для чого була проведена декомпозиція педагогічної компетентності магістра ВСУ. Визначені відповідні фактори, критерії й показники сформованості СПК з урахуванням вимог Статутів Збройних сил України. Запропонована факторно-критеріальна модель була автоматизована за рахунок застосування стандартної програми Microsoft Excel.

У третьому розділі **«Експериментальна апробація технології професійної підготовки магістрів військово-соціального управління до педагогічної діяльності»** наведено результати перевірки ефективності розробленої технології. Експериментальна робота здійснювалася з 2012 по 2015 рік на базі Національної академії Національної гвардії України. Окрема дослідницька робота проводилася на базі Національної академії державної прикордонної служби імені Богдана Хмельницького (м.Хмельницький), Харківського національного університету внутрішніх справ, Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського (м.Київ), Харківського національного університету повітряних сил імені Івана Кожедуба. У дослідженні брали участь слухачі магістерської підготовки зазначених ВВНЗ. Педагогічний експеримент проводився в природних умовах навчального процесу ВВНЗ і включав три етапи: констатувальний, формувальний

та контрольний. Методологія педагогічного експерименту базувалась на поглядах І.Гавриш, О.Дубініної, В. Євдокимова, В.Лозової, О. Попової, П.Олійника.

Вибір бази для проведення педагогічного експерименту ускладнило обмеженість кількості ВВНЗ, що готують магістрів ВСУ, і невелика кількість ліцензійного обсягу слухачів за цією спеціальністю. У зв'язку з цим було прийнято рішення про доцільність проведення суцесивного педагогічного експерименту.

На *констатувальному* етапі педагогічного експерименту було проведено діагностування вхідного рівня СПК у магістрів ВСУ, досліджено зовнішні і внутрішні чинники, що впливають на формування СПК в умовах магістратури ВСУ. Проаналізовано організаційно-методичне забезпечення навчального процесу, його інформаційне, зокрема ІТ-забезпечення; обґрунтовано доцільність вибору експериментальних груп; проведено вирівнювання основних умов проведення експерименту; уточнені фактори, критерії й показники, відображені у факторно-критеріальній моделі; сформовано групу експертів для визначення вагомості окремих факторів. Проведене первинне вимірювання показників щодо рівня сформованості в слухачів магістратури ВСУ спеціальної педагогічної компетентності.

Первинне вимірювання показників щодо сформованості в слухачів магістратури ВСУ спеціальної педагогічної компетентності на основі факторно-критеріальної моделі відбувалося у вересні кожного навчального року в період, коли проводився експеримент, до початку запровадження технології. За результатами первинного вимірювання показники по кожному фактору не перевищували 0,5 (табл.), що підтвердило доцільність створення й запровадження технології професійної підготовки магістрів ВСУ до педагогічної діяльності.

Реалізація технології відбувалася безпосередньо на *формуальному* етапі педагогічного експерименту. У процесі здійснення цього етапу слухачі й викладачі були ознайомлені із загальною ідеологією проведення експерименту, алгоритмом реалізації технології. Відбулося доведення до споживачів оновленого навчально-методичного забезпечення, у тому числі авторського змісту навчальних дисциплін «Основи педагогіки вищої школи для ВВНЗ», «Методика викладання у ВВНЗ», «Управління якістю освіти у ВВНЗ», наскрізних модулів.

Важливим аспектом формуального етапу експерименту стало детальне ознайомлення з інструментарієм для проведення педагогічних вимірювань у процесі реалізації технології; знайомство із спеціальними інформаційними ресурсами (як друкованими, так і електронними), засобами дистанційного навчання, що безпосередньо впливали на формування СПК магістрів ВСУ тощо. Саме під час реалізації формуального етапу експерименту відбувалися перетворення в особистості слухача магістратури ВСУ, спрямовані на оволодіння ним СПК.

При реалізації формуального етапу педагогічного експерименту було зроблено акцент на системному розумінні кожним слухачем і викладачем усіх процесуальних дій, що дозволило суттєво поліпшити підсумкову результативність навчання в магістратурі. Позитивним також показало себе закріплення за

магістрами ВСУ консультантів з педагогіки, які призначалися з представників кафедри військового навчання й виховання НАНГУ.

Таблиця

Узагальнені результати вимірювання рівня сформованості спеціальної педагогічної компетентності в магістрів військово-соціального управління

Складові педагогічної компетентності		Період вимірювання	Кількісні показники сформованості педагогічної компетентності				
			Денна форма			Заочна форма	
			2012/13 н.р.	2013/14 н.р.	2014/15 н.р.	2012/14 н.р.	2013/15 н.р.
F ₁	Здатність до мотивування постійного покращення навчально-виховного процесу	До	41,35	43,43	41,41	40,54	38,77
		Після	85,16	83,13	84,21	83,4	84,97
		Приріст	43,81	39,7	42,8	42,85	46,2
F ₂	Спроможність планувати навчально-виховний процес	До	49,38	46,32	42,24	39,79	39,41
		Після	86,11	83,98	84,5	82,06	85,86
		Приріст	36,72	37,66	42,27	42,27	46,45
F ₃	Здатність організувати навчально-виховний процес	До	45,77	43,21	42,85	36,67	38,76
		Після	83,09	82,61	83,58	79,57	84,16
		Приріст	37,32	39,4	40,73	42,9	45,39
F ₄	Здатність застосовувати методи психолого-педагогічних досліджень з метою вивчення особистості та колективу військовослужбовців	До	46,58	44,19	44,06	36,44	34,64
		Після	82,69	83,35	84,88	81,09	83,21
		Приріст	36,11	39,16	40,82	44,65	48,57
F ₅	Здатність використовувати професійно-профільовані знання в галузі військової психології та педагогіки для забезпечення службово-бойових дій підрозділу	До	47,62	43,83	39,45	38,77	38,6
		Після	86,43	85,18	85,55	85,56	86,67
		Приріст	38,81	41,35	46,1	46,79	48,07
F ₆	Спроможність формувати політику у сфері якості	До	43,23	40,61	43,22	41,62	36,38
		Після	81,42	81,18	82,84	79,53	81,56
		Приріст	38,19	40,57	39,62	37,91	45,18
F ₇	Здатність контролювати навчально-виховний процес і проводити його оцінювання тощо	До	47,14	40,14	40,7	40,44	38,2
		Після	85,62	82,29	83,65	81,7	85,58
		Приріст	38,48	42,16	42,95	41,26	47,37
P	Сформованість спеціальної педагогічної компетентності	До	41,35	40,14	39,4	36,44	34,64
		Після	81,42	81,18	82,84	79,53	81,56
		Приріст	40,7	41,04	43,39	43,09	46,92
P _{заг}	Узагальнений рівень сформованості спеціальної педагогічної компетентності в слухачів за формами навчання	До	39,45			34,64	
		Після	81,18			79,53	
		Приріст	41,73			44,89	

Для підготовки професорсько-викладацького складу до роботи з формування в магістрів СПК були проведені короткотермінові курси з нагальних питань

розвитку військової освіти. У процесі реалізації цього етапу експерименту стала очевидною також необхідність теоретичної підготовки слухачів магістратури до їхньої участі у проведенні вимірювань. Слід підкреслити, що в межах індивідуалізації навчання викладачами і слухачами НАНГУ активно використовуються можливості чату й форуму, які передбачені в середовищі Moodle. На формувальному етапі педагогічного експерименту акцент робився на формуванні вміння проводити особистий пошук інформації в джерелах різного типу.

Для з'ясування ефективності розробленої технології професійної підготовки магістрів ВСУ до педагогічної діяльності було реалізовано *контрольний етап* педагогічного експерименту, у процесі якого відбулося вимірювання вихідного рівня СПК магістрів ВСУ, аналіз і узагальнення отриманих результатів. Методи вимірювання на констатувальному й контрольному етапах експерименту були ідентичними. Обґрунтування достовірності результатів педагогічного експерименту відбувалося методами логістики та математичної статистики. Узагальнені результати наведені в таблиці.

Аналіз отриманих експериментальних даних свідчить, що позитивна динаміка мала місце за кожним із наведених факторів. Загальна сформованість спеціальної педагогічної компетентності в магістрів ВСУ денної форми навчання зросла від 39,45 до 81,18 балів, заочної форми навчання від 34,64 до 79,53 балів.

Результати педагогічного експерименту були представлені в різних одиницях виміру, що потребувало використання специфічних методів математичної статистики. У зв'язку з цим було прийнято рішення щодо використання в процесі дослідження методу нормалізації на основі використання функції бажаності Е. Харрінгтона.

Проведене дослідження підтвердило ефективність застосування технології професійної підготовки магістрів ВСУ до педагогічної діяльності.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі здійснено теоретичне узагальнення й представлено нове вирішення актуальної проблеми щодо теоретичного обґрунтування, розробки та експериментальної перевірки технології професійної підготовки магістрів військово-соціального управління до педагогічної діяльності.

1. У дисертації наведено теоретичне узагальнення зазначеної проблеми в педагогічній теорії та практиці. У роботі проаналізовано як суто педагогічні, так і спеціальні джерела із загальної й військової педагогіки, професійної підготовки фахівців у ВВНЗ тощо. Висвітлено понятійно-термінологічний апарат професійної підготовки, детально розглянуті поняття «готовність», «підготовка», «підготовка до трудової діяльності», «професійна діяльність». Зокрема професійна підготовка магістрів ВСУ до педагогічної діяльності на засадах компетентнісного підходу розглядається як формування в них спеціальної педагогічної компетентності, яка є сумою компетентностей й включає в себе сукупність знань, умінь та особистих якостей, які дозволяють ефективно забезпечувати навчальний процес у ВВНЗ та навчальний процес у військових колективах для виконання поставленої бойової задачі і таким чином безпосередньо впливати на поліпшення обороноздатності

України. У процесі роботи складена структурна схема педагогічних аспектів майбутньої професійної діяльності магістра ВСУ як в умовах ВВНЗ, так і Збройних силах України й інших військових формуваннях.

У дисертації знайшли своє відображення основні положення компетентнісного підходу як провідної методології професійної підготовки у вищій військовій школі. Зроблено акцент на формуванні компетентнісної моделі випускника магістратури військово-соціального управління в контексті предмету дослідження. На основі аналізу теоретичних джерел доведено, що педагогічна компетентність в умовах ВВНЗ, як складова інтегральної компетентності, має спеціальний характер і повинна формуватися переважно в процесі реалізації варіативної складової навчального плану. Теоретичні джерела проаналізовані в контексті положень Національної рамки кваліфікацій України. У роботі обґрунтовано місце СПК у компетентнісній моделі магістра військово-соціального управління, як результату їхньої професійної підготовки до педагогічної діяльності.

2.3 урахуванням праць провідних вітчизняних та зарубіжних учених, які висвітлюють основні положення технологічного підходу, теоретично обґрунтовано та розроблено технологію професійної підготовки магістрів військово-соціального управління до педагогічної діяльності. Проаналізовані терміни «технологія освіти», «освітня технологія», «педагогічна технологія», «технологія навчання» тощо.

Розроблена педагогічна технологія професійної підготовки магістрів військово-соціального управління до педагогічної діяльності показана як системний процес в умовах ВВНЗ, що відображає майбутню професійну діяльність магістрів ВСУ. Висвітлені етапи технології: підготовчо-діагностичний, мотиваційно-цільовий, когнітивно-орієнтувальний, діяльнісно-операційний і оцінно-корекційний. Представлено модель технології професійної підготовки магістрів військово-соціального управління до педагогічної діяльності.

Особлива увага приділена формуванню магістрами ВСУ особистого дерева цілей. Суттєві зміни пропонуються також як у змісті технології, так і в її процесуальній складовій. Узагальнення зроблені на основі аналізу навчальних планів і програм у контексті сучасних вимог до підготовки в магістратурі ВВНЗ. Має місце особливий акцент на введенні додаткових факультативних курсів «Методика викладання у ВВНЗ», «Управління якістю освіти у ВВНЗ» і предмету варіативної складової «Основи педагогіки вищої школи для ВВНЗ», які забезпечують формування спеціальної педагогічної компетентності.

Наведені в роботі матеріали підтверджуються результатами пілотажних досліджень.

3. На засадах кваліметричного підходу розроблено факторно-критеріальну модель «Оцінки рівня сформованості спеціальної педагогічної компетентності в процесі професійної підготовки в умовах магістратури військово-соціального управління», з урахуванням вимог статутів Збройних сил України, алгоритм реалізації оцінно-корекційного етапу технології професійної підготовки магістрів ВСУ до педагогічної діяльності. Проведено уточнення критеріїв та показників рівнів сформованості СПК магістрів ВСУ з урахуванням позиції провідних учених у галузі кваліметрії й педагогічної кваліметрії зокрема. Розроблені підходи до вимірювання окремих показників з використанням тестових технологій, анкетування, проведення експертних оцінок на основі аналізу есе й практичних робіт тощо.

4. У процесі роботи проведено суцесивний педагогічний експеримент, який дозволив підтвердити припущення, що рівень сформованості спеціальної педагогічної компетентності магістрів військово-соціального управління підвищиться за умови впровадження в професійну підготовку цих фахівців педагогічної технології, розробленої на основі моделювання їхньої майбутньої професійної діяльності.

Аналіз отриманих експериментальних даних показав, що позитивна динаміка мала місце за кожним із факторів, висвітлених у факторно-критеріальній моделі «Оцінки рівня сформованості спеціальної педагогічної компетентності в процесі професійної підготовки в умовах магістратури військово-соціального управління». Позитивний приріст був суттєвим у межах окремих факторів і в цілому, у залежності від року навчання. Про це свідчать результати вимірювання сформованості спеціальної педагогічної компетентності, які зросли на денній формі навчання на 41,73 бала (з 39,45 до 81,18), на заочній формі навчання на 44,89 бала (з 34,64 до 79,53). Вірогідність наведених у дисертації результатів експериментального дослідження підтверджена засобами логістики й математичної статистики.

У процесі наукового пошуку встановлено необхідність подальшого дослідження процесу формування спеціальних компетентностей у межах інтегральної компетентності магістра військово-соціального управління.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні результати дослідження

1. Міршук О.Є. Теоретичне обґрунтування технології формування педагогічної компетентності магістрів військово-соціального управління в процесі професійної підготовки / О.Є. Міршук // Проблеми інженерно-педагогічної освіти : зб. наук. пр. – Х.: УПА, 2014. – Вип. 45. – С. 87–94.

2. Міршук О.Є. Формування педагогічної компетентності викладача вищого навчального закладу військового профілю в процесі навчання в магістратурі / О.Є. Міршук // Проблеми освіти : наук. зб. – К.: Ін-т інновац. технологій і змісту освіти МОН України, 2015. – Вип. № 80, Ч.2. – С. 196–199.

3. Міршук О.Є. Специфіка професійної підготовки магістрів військово-соціального управління до педагогічної діяльності / О.Є. Міршук // Нова педагогічна думка. – 2015. – № 2 (82). – С. 16–21.

4. Міршук О.Є. Педагогічні аспекти підготовки магістрів в умовах вищого військового навчального закладу за матеріалами наукових досліджень / О.Є. Міршук // Проблеми інженерно-педагогічної освіти : зб. наук. пр. – Х.: УПА, 2015. – Вип. 47. – С. 88–94.

5. Міршук О.Є. Формування педагогічної компетентності у фахівців непедагогічних спеціальностей: понятійно-термінологічний аспект / О.Є. Міршук // Наукові записки кафедри педагогіки : зб. наук. пр. – Х.: Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, 2015. – Вип. XXXVIII. – С. 183–198.

6. Міршук О.Є. Вимірювання професійної компетентності магістрів військово-соціального управління засобами кваліметрії / О.Є. Міршук // *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. – 2016. – IV (38), Issue: 77. – С. 57–62.

Опубліковані праці апробаційного характеру

7. Міршук О.Є. Компетентнісний підхід як методологія підготовки магістрів військово-соціального управління / О.Є. Міршук // *Освіта і доля нації: матеріали XV Міжнар. наук.-практ. конф.(м. Харків, 26-27 вересня 2014 р.)*. – Х.: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2014. – С. 183-186.

8. Міршук О.Є. Сучасний стан підготовки курсантів вищих військових навчальних закладів до педагогічної діяльності / О.Є. Міршук // *Психологія та педагогіка: сучасні методики та інновації, досвід практичного застосування : зб. тез наук. робіт учасників міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 23-24 жовтня 2015 р.)*. – Львів : ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2015. – С. 65–66.

9. Міршук О.Є. Особливості розроблення типової програми професійного самовдосконалення заступника командир військової частини по роботі з особовим складом / О.Є. Міршук, Г.М. Карпенко // *Наукове забезпечення службово-бойової діяльності Національної гвардії України: матеріали VI наук.-практ. конф. Національної академії Національної гвардії України (м. Харків, 9 квітня 2015 р.)*. – Х. : НАНГУ, 2015. – С. 68–69.

10. Міршук О.Є. Використання технологічного підходу в професійній підготовці магістрів військово-соціального управління / О.Є. Міршук // *Публічне управління: стратегія реформ 2020 : зб. тез XV Міжнар. наук. конгресу (м. Харків, 23 квітня 2015 р.)*. – Х.: Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2015. – С. 312–314.

11. Міршук О.Є. Управління освітою в контексті глобалізації: особливості професійної підготовки керівників / О.Є. Міршук, В.Е. Луначек // *Моделювання інноваційних систем навчання й виховання обдарованих дітей: теорія і практика : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 24 березня 2015 р.)*. – Х.: «Оперативна поліграфія», 2015. – С.111–117.

12. Міршук О.Є. Оцінювання професійної компетентності магістрів військово-соціального управління / О.Є. Міршук // *Підготовка військових фахівців у вищих військових навчальних закладах та військових навчальних підрозділах вищих навчальних закладів України: стан, проблемні питання та перспективи вдосконалення : матеріали міжвідомч. наук.-практ. конф. (м. Київ, 16 грудня 2015 р.)*. – К.: НУОУ ім. Івана Черняхівського, 2016. – С. 140-142.

13. Міршук О.Є. Діагностика як умова реалізації технології професійної підготовки магістрів військово-соціального управління до педагогічної діяльності / О.Є. Міршук // *Матеріали XLIX наук.-практ. конф. наук.-педаг. працівників, науковців, аспірантів та співробітників Української інженерно-педагогічної академії (м. Харків, листопад 2015 р.)*. – Х.: УПА, 2016. – Ч. 3. – С. 40–41.

14. Міршук О.Є. Алгоритмізація оцінювання педагогічної компетентності магістрів військово-соціального управління в процесі професійної підготовки / О.Є. Міршук // *Наукове забезпечення службово-бойової діяльності Національної*

гвардії України : матеріали VII наук.-практ. конф. Національної академії Національної гвардії України (м. Харків, 31 березня 2016 р.). – Х.: НАНГУ, 2016. – С. 81–83.

АНОТАЦІЇ

Міршук О.Є. Професійна підготовка магістрів військово-соціального управління до педагогічної діяльності. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Українська інженерно-педагогічна академія, Харків, 2016.

Дисертація є теоретико-експериментальним дослідженням проблеми професійної підготовки магістрів військово-соціального управління до педагогічної діяльності. У роботі представлено результати теоретичного і експериментального пошуку вирішення проблеми створення ефективних технологій формування спеціальних компетентностей в умовах магістратури вищого військового навчального закладу. Дослідження проведене на прикладі формування спеціальної педагогічної компетентності. Науково обґрунтовано й експериментально перевірено технологію професійної підготовки магістрів військово-соціального управління до педагогічної діяльності, складовою якої є факторно-критеріальна модель «Оцінки рівня сформованості спеціальної педагогічної компетентності в процесі професійної підготовки в умовах магістратури військово-соціального управління». У дисертації представлені результати суцесивного педагогічного експерименту, під час проведення якого було доведено наявність позитивної динаміки у формуванні спеціальної педагогічної компетентності в магістрів ВСУ.

Ключові слова: вищий військовий навчальний заклад, кваліметричний підхід, магістр військово-соціального управління, модель, педагогічна технологія, професійна діяльність, спеціальна педагогічна компетентність.

Міршук А.Е. Профессиональная подготовка магистров военно-социального управления к педагогической деятельности. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Украинская инженерно-педагогическая академия, Харьков, 2016.

Диссертация является теоретико-экспериментальным исследованием проблемы профессиональной подготовки магистров военно-социального управления к педагогической деятельности. В работе представлены результаты теоретического и экспериментального поиска решения проблемы создания эффективных технологий формирования специальных компетентностей в условиях магистратуры высшего военного учебного заведения (ВВУЗ). Исследование проведено на примере формирования специальной педагогической компетентности.

На основе анализа значительного массива научных работ в диссертации рассматривается процесс подготовки магистров в условиях высшего военного учебного заведения на основе реализации компетентностной парадигмы. Акцентируется внимание на том, что подготовка магистров военно-социального управления в современных условиях возможна только в рамках построения

соответствующей компетентностной модели, а интегральная компетентность магистра рассматривается как сумма общих и специальных компетентностей. В группе специальных компетентностей отдельно выделяется педагогическая компетентность. Она рассматривается как сумма компетентностей, которые предполагают совокупность знаний, умений и личных качеств, которые позволяют эффективно реализовывать учебный процесс в ВВУЗ и учебный процесс в военных коллективах для выполнения поставленной боевой задачи и таким образом непосредственно влиять на укрепление обороноспособности Украины.

Важность ее формирования обосновывается тем, что офицеры Вооруженных сил Украины и других военных формирований постоянно работают с личным составом или ведут научно-педагогическую деятельность в высших военных учебных заведениях. Необходимость формирования такой компетентности подтверждается, в том числе, и данными анкетирования, по результатам которого большинство респондентов (85,3%) считают целесообразным преподавание педагогических дисциплин в военных ВУЗах. 82,4% опрошенных не исключают возможности продолжения служебной карьеры преподавателем военного ВУЗа.

В диссертации представлено научно обоснованную и экспериментально проверенную технологию профессиональной подготовки магистров военно-социального управления к педагогической деятельности. Представленная технология моделирует их будущую профессиональную деятельность и включает подготовительно-диагностический, мотивационно-целевой, когнитивно-ориентирующий, деятельностно-операционный и оценочно-коррекционный этапы. Акцент сделан на возможности широкого использования приведенных в работе материалов для формирования педагогической компетентности у всех специалистов, которые обучаются непдагогическим специальностям.

Подготовительно-диагностический этап как информационная база дальнейших позитивных преобразований предполагает анализ информации по блокам для определения нормативно-правового, ресурсного, процессуального обеспечения учебного процесса, личностных характеристик слушателей магистратуры. Мотивационно-целевой этап технологии направлен на формирование у слушателей понимания необходимости овладения специальной педагогической компетентностью и построения, исходя из этого, личного дерева целей. Важную роль играет применение эффективных форм и методов обучения, механизмов стимулирования обучающихся.

Когнитивно-ориентирующий этап предполагает формирование педагогических знаний у магистров ВСУ на основе изменения содержания действующих учебных дисциплин и введения дополнительных факультативных дисциплин («Основы педагогики высшей школы для ВВУЗ», «Методика преподавания в ВВУЗ», «Управление качеством образования в ВВУЗе»). На деятельностно-операционном этапе осуществляется формирование педагогических умений у магистров ВСУ. С этой целью разработан алгоритм деятельности по формированию специальной педагогической компетентности в условиях магистратуры военно-социального управления, выбраны целесообразные формы и методы обучения с учетом индивидуальных особенностей слушателей и т.д.

Значительное внимание в работе уделяется оценочно-коррекционному этапу, составной частью которого является оценочная деятельность с использованием факторно-критериальной модели «Оценки уровня сформированности специальной педагогической компетентности в процессе профессиональной подготовки в условиях магистратуры военно-социального управления», построенная с использованием основных идей квалиметрического подхода. Основой факторов, критериев и показателей, представленных в модели, являются положения Уставов Вооруженных сил Украины и нормативных документов, которые регламентируют деятельность в высшей военной школе.

В диссертации представлены также результаты сукцесивного педагогического эксперимента, во время проведения которого было доказано наличие позитивной динамики в формировании специальной педагогической компетентности у магистров военно-социального управления. Для подтверждения результатов педагогического эксперимента методами математической статистики использовался метод нормализации на основе использования функции желательности Е.Харрингтона.

Ключевые слова: высшее военное учебное заведение, квалиметрический подход, магистр военно-социального управления, модель, педагогическая технология, профессиональная деятельность, специальная педагогическая компетентность.

Mirshuk O.E. Vocational training of the military and social management masters to the educational work. - Manuscript Copyright.

Ph.D. thesis in pedagogical sciences on the specialty 13.00.04 – Theory and Methods of Vocational Training. – Ukrainian Engineering Pedagogics Academy, Kharkiv, 2016.

The thesis is a theoretical and experimental research of the issue of the vocational training of the military and social management masters to the educational work. This work highlights the results of the theoretical and experimental inquiry case study of the forming special pedagogic competency. The technology of the vocational training of the military and social management masters to the educational work is scientifically grounded and experimentally-verified, where the factorial and criteria model «Evaluation of the formedness level of the special pedagogic competency at the MA military and social management stage » is its component. Positive dynamic in forming of the special pedagogic competency of the military and social management masters has being proved during the successive pedagogical experiment conduction which results are provided in the thesis.

Key words: higher military educational institution, qualimetric approach, master in military and social management, model, pedagogical technology, professional activity, special pedagogic competency.

Підписано до друку 21.11.2016 р. Формат 60x90/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times.
Умовн. друк. арк. 0,9. Наклад 100 прим. Зам. № 185/16.

Надруковано з готових оригінал-макетів у ФО-П Тітов Є. В.
61057, м. Харків, Харківська набережна, 9, кв. 23.
Свідоцтво про реєстрацію ВОО № 951823 від 18.01.1999 р.